

Riktlinjer för handläggning av ärenden enligt socialtjänstlagen (SoL) inom äldreomsorgen

Verksamheten för Myndighetsbeslut och Öppen vård

Föreskrift

Plan

Policy

Program

Reglemente

Regler

Riktlinje

Rutin

Strategi

Taxa

Innehållsförteckning

1. Inledning och syfte	3
1.1. Styrdokument	3
2. Målsättning och inriktning	3
3. Rätten till bistånd	3
3.1. Kommunens yttersta ansvar	4
3.2. Informationsskyldighet	4
3.3. Bosättningskommun och vistelsekommun	4
3.4. Ansökan från annan kommun	4
3.5. Anmälan om missförhållanden (Lex Sarah)	4
3.6. Rapporteringsskyldighet	5
3.7. Bestämmelser för särskilda grupper	5
4. Handläggning	7
4.1. Ansökan	7
4.2. Utredning och bedömning	8
4.3. KommunikERING	10
4.4. Beslut	10
4.5. Beslutsmotivering	11
4.6. Återkallelseförbehåll och tidsbegränsning i beslut	11
4.7. Uppföljning av beslut	11
4.8. Gynnande beslut	11
4.9. Överklaga beslut	12
5. Biståndsinsatser inom äldreomsorgen	12
5.1. Hemtjänstinsatser	12
5.2. Anhörigbidrag	17
5.3. Avlösning i hemmet	17
5.4. Växelvård	18
5.5. Korttidsboende	18
5.6. Särskilt boende	18
5.7. Parbogaranti	19
5.8. Dagverksamhet	19
6. Icke biståndsbedömt stöd	20
6.1. Anhörigstöd	20
6.2. Syn- och hörselinstruktör	20
7. Annat stöd och samverkan	20
7.1. Tandvårdsintyg, N-intyg	20
7.2. Samordnad individuell plan enligt SoL (SIP)	21

1. Inledning och syfte

Arbetet med handläggning och dokumentation styrs av bestämmelser i grundlagarna, sekretesslagstiftningen, förvaltningslagen, dataskyddsförordning och speciallagstiftning på socialtjänstens område. Handläggning och dokumentation ska också ske i enlighet med Socialstyrelsens allmänna råd och rekommendationer. Bjurholms kommuns riktlinjer för handläggning av ärenden inom socialtjänstens äldreomsorg utgör ett komplement till gällande lagstiftning och Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd med flera.

Syftet med riktlinjerna är att säkerställa rättssäkerhet och lika behandling när det gäller bedömning och tillgång till de insatser som ska erbjudas från socialtjänstens äldreomsorg. Riktlinjerna ska även ge stöd och vägledning för handläggaren i det praktiska arbetet med de individuella behovsbedömningar som alltid ska göras.

1.1. Styrdokument

Socialtjänstens arbete med äldre styrs av ett antal lagar och förordningar. Följande lagar är av stor betydelse:

Socialtjänstlagen (2001:453) – SoL

Socialtjänstförordning (2001:937) – SoF

Förvaltningslag (2017:900) – FL

Offentlighet- och sekretesslag (2009:400) – OSL

Kommunallag (2017:725) – KL

Hälsa- och sjukvårdslag (2017:30) – HSL

Utöver ovanstående lagar kan andra lagar vara tillämpliga. Även rättspraxis samt socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd är av vikt.

2. Målsättning och inriktning

Äldreomsorgen i Bjurholms kommun ska präglas av självbestämmande, individualisering och delaktighet. Alla insatser ska ha en funktionsbevarande inriktning genom att tillvarata och stödja den enskildes egen funktionsförmåga. Utgångspunkten är att de bärande principerna i lagen ska förverkligas vid bedömning av behov och utförande av insatser:

5 kap 4 § Socialtjänstens omsorg om äldre ska inriktas på att äldre personer får leva ett värdigt liv och känna välbefinnande (värdegrund). Socialnämnden ska verka för att äldre människor får möjlighet att leva och bo självständigt under trygga förhållanden och ha en aktiv och meningsfull tillvaro i gemenskap med andra. (Socialtjänstlagen [SoL], 2001:453, 5 kap. 4 §)

Äldreomsorgen i Bjurholms kommun har en utarbetad värdegrund. För specifik information kring värdegrunden hänvisas till aktuellt dokument.

3. Rätten till bistånd

Av 4 kap. 1 § SoL framgår den enskildes rätt till bistånd. Den som inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt har rätt till bistånd av socialnämnden för sin försörjning (försörjningsstöd) och för sin livsföring i övrigt. Den enskilde skall genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Biståndet skall utformas så att det stärker hans eller hennes möjligheter att leva ett självständigt liv. Önskar kommunen bevilja insatser utöver skälig nivå kan detta göras enligt 4 kap. 2§

SoL. En ansökan prövas alltid först enligt 4 kap. 1 § SoL och därefter enligt 4 kap. 2 § SoL. Eventuella avslag görs därför alltid i enlighet med 4 kap. 1 § SoL. Förutom insatser enligt SoL kan äldre personer över 65 i särskilda fall också ha rätt till vissa insatser enligt LSS. Läs mer om detta i "Riktlinjer LSS".

3.1. Kommunens yttersta ansvar

Kommunen har enligt 2 kap. 1 § SoL det yttersta ansvaret för att den enskilde får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver. Detta ansvar innebär att kommunen tillfälligt ger nödvändig hjälp i avvaktan på insatser från annan huvudman som egentligen bär ansvaret för stödet.

3.2. Informationsskyldighet

Alla myndigheter har en informationsskyldighet och informationen ska utformas på ett sådant sätt att den enskilde kan förstå och ta den till sig. Handläggare ska ge information om kommunens äldreomsorg, t.ex. biståndsbedömda insatser i form av hemtjänst, trygghetslarm samt vård- och omsorgsboende. Handläggare ska i samband med detta även informera den enskilde om kommunens avgiftssystem för insatser som beviljas enligt SoL.

3.3. Bosättningskommun och vistelsekommun

Bosättningskommunen har ansvar för stöd- och hjälpinsatser oavsett om den enskilde vistas i bosättningskommunen eller tillfälligt i en annan kommun. Bosättningskommunen kan begära hjälp med utredning och verkställighet av beslut av vistelsekommunen. Skulle det under tillfällig vistelse uppkomma helt nya behov, t.ex. på grund av att den enskildes hälsa försämras eller av någon annan anledning, är det vistelsekommunens ansvar att besluta om nödvändiga insatser i den akuta situationen.

3.4. Ansökan från annan kommun

En person som önskar flytta till annan kommun, men som till följd av ålderdom, funktionsnedsättning eller allvarlig sjukdom har ett varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser, får hos den kommunen ansöka om sådana insatser enligt 2 kap 8 § Socialtjänstlagen. En sådan ansökan ska behandlas som om den enskilde vore bosatt i inflyttningskommunen. Sökta insatser prövas enligt 4 kap 1 §. Utredning från bosättningskommunen ska begäras in som underlag till beslut, alternativt att hembesök görs i den enskildes nuvarande bostad.

3.5. Anmälan om missförhållanden (Lex Sarah)

Av 14 kap 2 § SoL, (Lex Sarah) och 24 a-g § LSS framgår att var och en som är verksam inom omsorgen om äldre och funktionshindrade och får kännedom om allvarliga missförhållanden har rapporteringsskyldighet. Rapporteringsskyldigheten avser missförhållanden och påtaglig risk för missförhållanden. Om ett rapporterat missförhållande eller en påtaglig risk för missförhållanden bedöms som allvarligt ska detta snarast anmälas till Inspektionen för vård och omsorg, IVO. Det är nämnden som ansvarar för anmälan av missförhållande eller påtaglig risk för missförhållande till IVO. Det beslutet kan delegeras, se Socialnämndens delegationsordning. Till stöd för berörda verksamheter har Socialstyrelsen utarbetat föreskrifter och allmänna råd SOSFS 2000:5 med definitioner och anvisningar om hur bestämmelsen skall tillämpas.

3.6. Rapporteringsskyldighet

Av 16 kap. f-h §§ SoL framgår att kommunen är skyldig att anmäla beslut som inte verkställts inom tre månader från beslut samt beslut där verkställigheten avbrutits och inte återupptagits inom tre månader till Inspektionenheten för vård och omsorg, IVO.

3.7 Bestämmelser för särskilda grupper

Barnkonventionen

Barnkonventionen gäller som lag i Sverige och innehåller rättigheter som varje barn upp till 18 år ska ha. Barnkonventionen slår bland annat fast att barnets bästa alltid ska beaktas i alla beslut samt att barnet ska ha rätt att säga sin mening och få den respekterad. Detta innebär att om det finns barn i den enskildes hushåll ska detta alltid beaktas. I vissa fall, särskilt om barnen är små, kan det betyda att omfattningen eller utförandet av insatserna delvis bestäms utifrån beaktande av barnets bästa. Att det finns små barn i hushållet kan t.ex. innebära att det finns särskilda skäl att välja en verkställighetsform som tillgodoser barnets behov av kontinuitet. Barnets bästa ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad.

Våld i nära relationer

Äldre som utsätts för hot och våld ska särskilt uppmärksammas utifrån den situation de befinner sig i. Socialtjänsten har också ett särskilt ansvar enligt 5 kap 11 § SoL när det gäller våldsutsatta och våld i nära relationer. Vid misstanke om att det förekommer våld i en nära relation ska handläggare omedelbart orosanmäla det till den egna nämnden. Utgångspunkten är att samma handläggare som har biståndsärendet inte bör handlägga orosanmälan gällande våld.

Ansökan om särskilt boende från person boende i Norden

Den nordiska konventionen är antagen som lag i Sverige (1995:479). Konventionen gäller alla personer som är bosatta i ett nordiskt land och också för alla nordiska medborgare oavsett bosättningsland. Syftet är att underlätta den fria rörligheten i Norden genom att förhindra att det uppstår luckor i den sociala tryggheten då man flyttar från ett nordiskt land till ett annat. Artikel 9 avser flyttning till ett annat nordiskt land för personer som behöver långvarig behandling eller vård.

Av Socialstyrelsens handbok framgår att en ansökan om ett särskilt boende från en nordisk person som befinner sig i Bjurholms kommun ska behandlas som vilken annan ansökan från en person boende i en annan kommun eller stadsdel. Utgångspunkten är att nordiska medborgare likställs med svenska medborgare inom konventionens område så länge de befinner sig i Sverige.

Ansökan från personer som bor i annat nordiskt land behandlas på samma sätt som ansökan från annan kommun.

Särskilt boende för finska krigsinvalidier

För finska krigsinvalidier finns särskilt avtal som innebär att Statskontoret i Finland alltid ersätter, oberoende av invaliditetsgrad, kostnaderna som orsakats av en godkänd krigsskada. Detta gäller även för finska krigsinvalidier boende i Sverige (Svenska kommunförbundets cirkulär 2001:86).

EU/EES- medborgare

EU-medborgare har rätt till fri rörlighet inom EU-länderna. Den fria rörligheten innebär att EU-medborgare utan några särskilda formaliteter har rätt att resa till och vistas i ett annat EU-land i tre månader. En förutsättning för detta är att personerna inte utgör en orimlig belastning för biståndssystemet enligt SoL. (8 kap. 9 § UtL). I varje enskilt fall

måste en bedömning göras huruvida en biståndssökande EU/EES- medborgare har uppehållsrätt eller inte samt vilka biståndsinsatser personen därmed kan ha rätt till. EU/EES- medborgare kan under vissa förutsättningar ha rätt till omedelbar uppehållsrätt, se Socialstyrelsens vägledning för socialtjänsten i arbetet med EU/EES- medborgare.

Vad gäller äldre EU/EES- medborgare kan dessa bl.a. erhålla uppehållsrätt genom att ha tillräckliga tillgångar för sin försörjning enligt 3 a kap. 3 § 4 utlänningslagen. Kravet på tillräckliga medel kan då även uppfyllas med hjälp av försörjning från anhöriga (jfr Kammarrätten i Stockholms dom i mål nr 2422-13). Det finns också särskilda regler i 3 a kap. 2 och 4 §§ utlänningslagen genom vilka man kan erhålla uppehållsrätt i egenskap av familjemedlem till en EU/EES- medborgare. Förutsatt att den äldre enligt någon bestämmelse har uppehållsrätt vid prövning av ansökan om hemtjänst eller särskilt boende, så innebär likabehandlingsprincipen att den äldre ska bedömas på samma sätt som svenska medborgare.

För EU/EES- medborgare som inte uppfyller villkoren för uppehållsrätt gäller som huvudregel att de undantas från rätten till socialt bistånd under de tre första månaderna. För alla som vistas i kommunen gäller dock socialtjänstens yttersta ansvar enligt 2 kap. 1 § SoL. Personer som vistas tillfälligt i en kommun har som huvudregel bara rätt till bistånd för att avhjälpa en akut nödsituation som inte går att lösa på annat sätt. Rätten till bistånd för att avvärja en nödsituation kan i många fall begränsas till enstaka bistånd för mat, logi, eller reskostnader för att kunna ta sig tillbaka till det land som EU/EES- medborgaren kommit ifrån.

Ekonomiskt bistånd till flyktingar som söker uppehållstillstånd i Sverige lämnas av Migrationsverket enligt lag om mottagande av asylsökande, LMA. Asylsökande har inte rätt till försörjningsstöd enligt SoL om rätt till bistånd finns enligt LMA. Av LMA framgår att bistånd enligt denna lag lämnas i form av logi, bostadsersättning, dagersättning och särskilt bidrag.

Ansökan enligt 4 kap. 1 § SoL om hjälp i hemmet prövas utifrån de individuella förhållandena och får inte avslås enbart med hänvisning till att permanent uppehållstillstånd saknas. I rättspraxis har Migrationsverkets ansvar för logi inte ansetts hindra att den enskilde har rätt till hemtjänst vid prövning enligt SoL. Det finns dock olika uppfattningar i denna fråga. För det fall ansökan om hemtjänst avslås med hänvisning till att det är Migrationsverket som ansvarar måste det även göras en prövning enligt 2 kap. 1 § SoL utifrån kommunens yttersta ansvar.

Utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd

Utländska medborgare med permanent uppehållstillstånd som är bosatta i Bjurholms kommun ska behandlas som svenska medborgare vad gäller insatser enligt 4 kap. 1 § SoL. Utländska medborgare som vistas här tillfälligt, det vill säga turister eller besökande utan avsikt att arbeta här, har vid en akut situation rätt till nödvändiga insatser tills personen ifråga kan resa hem.

Lag om nationella minoriteter

Lag (2009:724) om nationella minoriteter innehåller bland annat bestämmelser om nationella minoriteter, nationella minoritetsspråk, förvaltningsområden och rätten att använda minoritetsspråk hos förvaltningsmyndigheter och domstolar.

4. Handläggning

Socialnämnden ska utan dröjsmål inleda utredning av vad som genom ansökan, anmälan eller på annat sätt har kommit till nämndens kännedom och som kan föranleda någon åtgärd av nämnden. Vad som har kommit fram vid utredning och som har betydelse för ett ärendes avgörande ska tillvaratas på ett betryggande sätt (11 kap. 1 § SoL).

4.1. Ansökan

Ansökan skall göras av den enskilde eller dennes företrädare och ska leda till utredning och beslut. Utredningen ska inledas skyndsamt. Om uppgifterna inkommer från någon annan än den enskilde själv ska handläggare ta kontakt med den som uppgifterna berör för att ta reda på om det finns behov av insatser. Socialtjänstlagen innehåller dock inga möjligheter till tvångsinsatser, vilket innebär att en utredning av den enskildes behov och beslut om insatser endast kan genomföras på den enskildes begäran.

Företrädare för den enskilde

Anhöriga har ingen laglig rätt att företräda den enskilde om de inte är den sökandes formella ombud (fullmakt) eller legala företrädare (god man eller förvaltare). Anhöriga ska dock alltid beredas möjlighet att lämna synpunkter om den enskilde så önskar.

Om den enskilde saknar förmåga att på egen hand ta ställning kan legal företrädare ansöka om insatsen för den enskilde.

Den enskilde har rätt att anlita ett ombud vid sina kontakter med myndigheter. Dessa kan vara den enskildes anhörige, närstående eller någon annan person. I de fall ett ombud inte är den enskildes legala företrädare bör en formell fullmakt undertecknas. I specifika fall kan det bli nödvändigt att en muntlig fullmakt mottas. En muntligt mottagen fullmakt ska alltid dokumenteras.

Enligt socialtjänstförordningen 5 kap. 3 § har socialtjänsten ansvar för att anmäla till överförmyndaren om det anses finnas behov av en god man eller förvaltare för den enskilde. Handläggare skall bistå den enskilde med att ansöka om god man hos Överförmyndaren eller direkt till Tingsrätten.

Det kan vid vissa tillfällen vara svårt att invänta en legal företrädare varav ett presumtvt samtycke kan vara gällande. Detta samtycke bygger på information från anhöriga eller andra närstående som bedöms vilja den enskilde väl.

Den 1 juli 2017 trädde en ny lag om framtidsfullmakter i kraft. Fullmakten är giltig "när en fullmaktsgivare på grund av psykisk störning, sjukdom, skada eller liknande förhållande är ur stånd att ha hand om de angelägenheter som fullmakten avser. Det är den som fått uppdraget att ansvara för fullmakten som med stöd av ett medicinskt underlag ska avgöra när denna tidpunkt har inträtt, om det inte i fullmakten anges att det är domstol som ska avgöra detta."

Tolk

Av förvaltningslagen framgår att när en myndighet har kontakt med personer som inte behärskar det svenska språket eller som är allvarligt hörsel- eller talskadad bör myndigheten vid behov anlita tolk. Handläggare ska förvissa sig om att den enskildes uppgifter och synpunkter kommer fram och att den enskilde kan tillgodogöra sig den information som lämnats. Såvida inte en fullständig förståelse i kommunikationen kan

säkerställas på annat sätt bör en auktoriserad tolk anlitas.

4.2. Utredning och bedömning

Individens behov i centrum, IBIC, är det handläggnings- och dokumentationsstöd som handläggare i Bjurholms kommun använder för att identifiera och beskriva den enskildes behov, resurser, uppsatta mål och resultat. IBIC innebär att det är den enskildes behov som ska styra vilka insatser som kan erbjudas och hur de sedan kan utformas. Med ett behovsinriktat arbetssätt görs en inventering som omfattar behov, resurser och mål. Dessa beskrivs innan insatsen bestäms och är utgångspunkten.

En bedömning av den enskildes behov görs av handläggare utifrån den enskildes ansökan om hjälp och stöd. Det är med andra ord den enskilde själv som i ansökan, med handläggares hjälp, ska definiera vilka behov som ska utredas. Behovet av insatser motsvaras av skillnaden mellan det bedömda funktionstillståndet och det avsedda. Om det finns moment i en viss hemtjänstinsats som den enskilde själv kan utföra, ska detta framgå i beställningen till uppdragstagare.

När handläggaren utreder en ansökan om stöd och hjälp enligt IBIC görs detta utifrån den enskildes behov inom elva livsområden;

- Lärande och tillämpa kunskap
- Allmänna uppgifter och krav
- Kommunikation
- Förflyttning
- Personlig vård
- Hemliv
- Mellanmännsliga interaktioner och relationer
- Utbildning, arbete, sysselsättning och ekonomiskt liv
- Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv
- Känsla av trygghet (kroppsfunktion)
- Personligt stöd från person som vårdar eller stödjer en närstående (omgivningsfaktor)

När behoven strukturerats upp utifrån de livsområden som aktualiserats gör handläggare en bedömning av om sökandens behov är sådana att han eller hon behöver bistånd från socialnämnden för att uppnå en skälig levnadsnivå eller om behovet kan tillgodoses på annat sätt. Ansökta behov som kan tillgodoses på annat sätt ska leda till beslut om avslag. Även en begränsning i omfattning eller innehåll i förhållande till ansökan innebär att den enskilde har rätt till ett beslut om avslag. Om en ansökan avslås helt eller delvis ska handläggaren i sin bedömning motivera varför avslag meddelats. Beslutsunderlag (utredning) ska alltid kommuniceras till den enskilde innan beslut om avslag för att bereda den enskilde möjlighet att kommentera utredningen.

Handläggaren ska föreslå insatser som tillgodoser de behov som utredningen synliggjort. Det är möjligt att handläggaren i detta läge föreslår en insats som den enskilde själv inte önskar. Den enskilde har alltid rätt att avböja insatser som han eller hon inte vill ha. Insatser kan inte beviljas mot den enskildes vilja. Handläggare och den enskilde behöver i dessa fall resonera vidare kring om det finns andra alternativa insatser som lämpligen kan tillgodose behoven. Handläggaren ska dokumentera den enskildes ställningstagande till förslag på insatser.

Val och önskemål om insatser

I vissa fall kan situationen uppstå att den enskilde gärna vill ha en viss typ av insats för att få sitt behov tillgodosett. Det kan t.ex. vara fallet om den enskilde gärna vill bo kvar hemma med hemtjänst trots att han eller hon i och för sig uppfyller kriterierna för att bli beviljad särskilt boende.

Gällande utformandet av hjälpinsatser sägs det bl.a. följande i förarbeten till socialtjänstlagen: "Vid bedömningen av vilken insats som kan komma i fråga måste en sammanvägning göras av olika omständigheter såsom den önskade insatsens lämplighet som sådan, kostnaderna för den önskade insatsen i jämförelse med andra insatser samt den enskildes önskemål. Det kan enligt regeringens mening inte finnas en obegränsad frihet för den enskilde att välja sociala tjänster oberoende av kostnad." (prop. 2000/01:80 s 90 f 16)

Detta innebär att det ibland kan bli aktuellt för handläggaren att avslå den insats som den enskilde själv önskar, med hänvisning till att nämnden kan erbjuda en annan insats som är lämpligare och mer kostnadseffektiv.

I det fall den enskilde beviljas hemtjänstinsatser kommer dessa planeras av utförare med hänsyn till den enskildes önskemål och behov. Den enskilde kan således inte förvänta sig att få insatser på specifika klockslag om detta inte är enligt ordination från hälso- och sjukvård.

Om behovet kan tillgodoses på annat sätt

Behovsbedömningar ska bygga på en helhetssyn av den sökandes situation, möjligheter och behov. Vid bedömningen ska de fysiska, psykiska och sociala behoven uppmärksammas och beaktas. Vid utredningen ska biståndshandläggaren ställa följande frågor:

- Kan den sökande själv tillgodose sina behov
- Kan den sökande få sina behov tillgodosedda på annat sätt?
- Behöver behovet tillgodoses för att den sökande ska tillförsäkras en skälig levnadsnivå?

Rätt till bistånd inträder först när den enskilde inte själv eller på annat sätt kan få sitt behov tillgodosett. Den enskilde har ett eget ansvar för sin situation och för sina livsval. Nedan anges några vanliga gränsdragningar som aktualiseras vid biståndsbedömningar.

Avgränsningar

Hushållsgemenskap/Make-maka-ansvar

I biståndsbedömningen ska handläggaren beakta om det finns hushållsgemenskap. Makar har ett gemensamt ansvar för praktiska sysslor i hemmet enligt 1 kap 2 och 4 §§ äktenskapsbalken (Äktenskapsbalken 1987:230 och Sambolagen (2003:376)). Nämnden ska inte ta över den icke biståndsbehövande makens/makans ansvar för skötseln av det gemensamma hushållet. Mer direkt personliga omvårdnadsbehov anses däremot inte ligga inom detta ansvar. Om flera personer som delar hushåll har behov av insatser för praktiska sysslor ska samtliga personer i hushållet ansöka om stöd. I dessa fall ska biståndsbeslutet delas mellan personerna i hushållet.

Husdjur

Socialtjänstlagen innebär endast rätt till bistånd för att den enskilde ska uppnå skälig levnadsnivå. Det innebär att den enskildes livsval i vissa fall inte omfattas av

biståndsramen. Utgångspunkten för den som bor hemma med husdjur är att ägaren har det fulla ansvaret för sitt husdjur. Det innebär att nämnden inte beviljar hjälp med t.ex. rastning av hundar, utfodring av djur eller liknande åtgärder som syftar till att tillgodose behoven hos husdjuret. Endast i mycket sällsynta fall kan husdjur anses nödvändiga för den enskildes livsföring och därmed berättiga till bistånd.

Yttre bostadsskötsel

Yttre bostadsskötsel såsom trädgårdsskötsel, gräsklippning, vedhuggning, snöskottning och fastighetsskötsel omfattas inte av hemtjänstbegreppet och därmed inte av rätten till bistånd. Den enskilde hänvisas i dessa ärenden till privata marknaden.

Hälso- och sjukvårdsinsatser

Åtgärder som endast kan utföras av viss behörig personal eller kräver viss sjukvårdsutbildning eller mer omfattande instruktion och handledd träning är att beteckna som hälso- och sjukvård. För att hemtjänstpersonal ska utföra sådana åtgärder krävs en delegering från ansvarig distriktssköterska. Sådana åtgärder är inte omvårdnadsinsatser enligt socialtjänstlagen och omfattas därför inte av biståndsbeslutet.

Om ansvarig inom hälso- och sjukvården bedömer att hälso- och sjukvårdsuppgifter kan utföras som egenvård kan insatser beviljas för egenvård. En förutsättning för att beviljas bistånd är i dessa fall att den enskilde själv klarar av att ta ansvar för uppgiften men behöver praktiskt hjälp.

Dokumentation

Handläggaren ska säkerställa att allt som kommer fram i beslutsunderlaget om den enskilde och som har avgörande betydelse för ställningstagande och beslut dokumenteras. Dokumentationen ska ske löpande och vara väl strukturerad och tydligt utformad. Det ska framgå vad som är faktiska omständigheter och händelser av betydelse och vad som är bedömningar (Socialstyrelsen (2015). Handläggning och dokumentation inom socialtjänsten). Väl utformad dokumentation underlättar individuell uppföljning av beslut, intern kontroll och tillsyn samt överprövning av beslut i förvaltningsdomstol.

4.3. Kommunikering

Innan handläggaren fattar beslut i ett ärende ska den enskilde ges möjlighet att yttra sig över det material som ligger till grund för bedömningen. Detta för att säkerställa att biståndshandläggaren har uppfattat situationen och behovet rätt och att utredningsmaterialet innehåller korrekta och fullständiga uppgifter. I förvaltningslagens 25 § kan man läsa följande: "Innan en myndighet fattar ett beslut i ett ärende ska den, om det inte är uppenbart obehövt, underrätta den som är part om allt material av betydelse för beslutet och ge parten tillfälle att inom en bestämd tid yttra sig över materialet". I de fall som biståndsbeslutet enbart innehåller bifall av en ansökan behöver inte underlaget kommuniceras.

4.4. Beslut

En enskild som inkommit med en ansökan har alltid rätt att få ett beslut. Beslutet kan innebära att insatser beviljas eller avslås, helt eller delvis. Beslutet ska vara utformat så att den enskilde lätt kan förstå vad det innebär. Beslutet ska även ange under vilken tidsperiod som en insats beviljas.

Den enskilde som beviljats insatser i ordinärt boende bör informeras av handläggare att

insatser kan påverkas vid oväntade händelser såsom väg- och väderförhållanden etc. Vid dessa tillfällen kommer den enskilde bli kontaktad av utförare.

4.5. Beslutsmotivering

I beslutet ska det framgå vad som har beslutats samt enligt vilket lagrum beslutet är fattat. Beslutet ska även innehålla en beslutsmotivering för att den enskilde bättre ska kunna förstå varför ett visst beslut är fattat.

Ett beslut kan generera bifall, delavslag eller avslag på ansökan. Vid avslagsbeslut ska motiveringen vara tydlig och hänvisa till orsakerna för avslaget.

Den enskilde underrättas skriftligt om beslutet, oavsett om det begärs eller inte. Handläggare överväger om det finns fler parter som ska underrättas.

4.6. Återkallelseförbehåll och tidsbegränsning i beslut

Samtliga beslut förses med ett återkallelseförbehåll vilket innebär att beslutet kan ändras om behovet väsentligen ändras eller om andra omständigheter framkommer som påverkar grunden för beslutet.

Handläggaren bedömer om den enskildes behov förväntas vara långvarigt eller övergående och bestämmer huruvida beslutet ska gälla **tillsvidare** eller vara **tidsbegränsat**. Enligt Socialstyrelsens *Handbok för handläggning och dokumentation inom socialtjänsten* anses det vara lämpligt att tidsbegränsa beslut om sådana insatser där det kan förutses att den enskildes behov av insatsen varierar över tiden. Det är mindre lämpligt med tidsbegränsning för andra former av insatser, exempelvis beslut om särskilt boende. Handläggaren avgör, utifrån omständigheterna i det enskilda fallet, om beslutet bör ha en tidsbegränsning. Det innebär att beslutet ibland har en tidsbegränsning och ibland inte har en tidsbegränsning. Biståndsbeslut ska följas upp i god tid innan de upphör att gälla.

4.7. Uppföljning av beslut

Beslut ska följas upp för att få fram ett underlag för bedömning om behovet är förändrat, och om insatsen ska fortsätta, förändras eller avslutas. Nämnden ansvarar för att följa upp tidsbegränsade beslut i god tid innan beslutet går ut. Nämnden har även ansvar för att följa upp hur beviljade insatser utförs – att insatserna tillgodoser den enskildes behov av stöd, att verkställigheten sker i enlighet med beslutet och med hänsyn till den enskildes medinflytande samt är av god kvalitet. Beslut om insatser som pågår under längre tid följs upp minst en gång per år. Första gången ett beslut verkställs eller då annan information inkommit, exempelvis att behoven förändrats, att något särskilt har hänt eller genom klagomål från den enskilde, kan anledning finnas att följa upp beslutet tidigare.

4.8. Gynnande beslut

Huvudregeln är, av hänsyn till den enskildes trygghet och behov av att kunna inrätta sig efter ett fattat beslut, att gynnande myndighetsbeslut inte kan ändras till den enskildes nackdel eller återkallas (37 § Förvaltningslagen). Undantag är om:

- det framgår av beslutet eller de föreskrifter som det har grundats på att beslutet under vissa förutsättningar får återkallas,
- beslutet har fattats utifrån felaktiga eller vilseledande uppgifter från den enskilde

- om tvingande säkerhetsskäl kräver att beslutet ändras omedelbart.

Om ett gynnande beslut ändras utifrån någon av dessa undantag är det ett beslut som avser myndighetsutövning. Ett sådant beslut kan inte fattas av utförare som verkställer beslutet. Vid ändrade förhållanden ska först alltid en omprövning av beslutet göras av handläggare.

4.9. Överklaga beslut

Ett avslagsbeslut eller ett delavslagsbeslut som myndigheten fattar kan överklagas. Om någon är missnöjd med ett beslut bör han eller hon alltid höra av sig så fort som möjligt. Ett överklagande av ett myndighetsbeslut måste ha inkommit till nämnden inom tre veckor från det att den enskilde tog del av beslutet, annars avvisas överklagandet. Överklagandet ska vara ställt till förvaltningsrätten och bör innehålla en beskrivning av varför den enskilde är missnöjd med beslutet. Innan överklagandet skickas in till förvaltningsrätten bifogar handläggare ett yttrande huruvida beslutet omprövats eller ej samt om det finns något annat att anföra. Överklagan ska skickas in skyndsamt och vara förvaltningsrätten till handa senast en vecka efter att den inkommit.

5. Biståndsinsatser inom äldreomsorgen

5.1. Hemtjänstinsatser

Socialnämnden bör genom hemtjänst, dagverksamhet eller liknande tjänst underlätta för den enskilde att bo hemma och att ha kontakt med andra (3 kap. 6 § första stycket SoL). Hemtjänst ges i form av ett individuellt behovsprövat bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL. En väl fungerande hemtjänst är grunden för att den enskilde ska kunna bo kvar i sin bostad och samtidigt tillförsäkras en skälig levnadsnivå. Alla som har hemtjänst ska känna sig trygga med den vård och omsorg som ges i hemmet. Hemtjänst innehåller såväl service- och omvårdnadsinsatser som insatser för att stimulera social kontakt och aktivering. I följande avsnitt redovisas som stöd för handläggningen vad som kan vara nödvändigt för att uppnå skälig levnadsnivå. Det får dock särskilt understrykas att det alltid ska ske en individuell bedömning som kan innebära att det kan finnas rätt till mer eller mindre insatser. I beställning till utförare ska beställare utgå ifrån vad som i huvudregel ingår i varje insats. Handläggare ska i annat fall beskriva vilka moment som inte ingår i insatsen. Detta utifrån individens behov.

Personlig omvårdnad

Med personlig omvårdnad avses insatser av mer integritetskänslig karaktär. Det kan röra sig om hjälp med hygien och kläder, vid toalettbesök eller matning/stöttning i samband med måltider. Insatserna kan också vara av trygghetsskapande karaktär, t.ex. tillsynsbesök eller möjlighet att genom trygghetslarm kunna påkalla hemtjänstens uppmärksamhet. En insats kan bestå av flera delmoment. Handläggaren beviljar insatser utifrån den enskildes behov och bör i bedömningen utveckla vilka moment som den enskilde behöver hjälp med. Omvårdnadsinsatser är särskilt integritetskänsliga och vid utförandet ska utförarna respektera den enskildes önskemål om hur en viss insats ska utföras. Den personliga omvårdnaden ska i möjligaste mån vara utformade för att stärka individens självständighet och ta tillvara de egna resurserna. Hjälpmedel ska användas för att personen ska vara så självständig som möjligt.

Trygghetslarm

Trygghetslarmet är ett personbundet larm som avser att ge trygghet och säkerhet för

den enskilde i det ordinära boendet. Trygghetslarm innebär möjlighet att påkalla hjälp dygnet runt när oförutsedda hjälpbehov uppstår. Insatsen är behovsprövad. Larmet fungerar inom bostaden, räckvidden utanför bostaden är begränsad. Behov föreligger om den enskilde har funktionshinder som försvårar att påkalla hjälp vid akuta situationer, känner oro, upplever otrygghet i livssituationen och har fallrisk. Vid allvarigare situationer ersätter inte larmet behov av akut sjukvård. Sammanboende som båda är i behov av trygghetslarm behöver ett varsitt biståndsbeslut.

Avgränsning: Trygghetslarm beviljas under förutsättning att den enskilde eller närstående har förmåga att hantera larmet och kan tillgodogöra sig de instruktioner som hör till larmhanteringen.

Beredning av måltider

Beredning av måltider innefattar uppvärmning och enklare tillagning av mat, dukning, uppläggning av maten på ett aptitligt sätt samt servering av måltiden och bortplockning av porslinet. Enklare tillagning av mat avser framför allt tillagning av frukost och mellanmål/kvällsmål. Även om flera av de delmoment som insatsen innehåller är av servicekaraktär klassas beredning av måltider som en omvårdnadsinsats eftersom insatsen ofta innebär ett ansvar för den enskildes kosthållning, där omvårdnadsdelarna svårigen kan separeras från de delar som avser ren service.

Avgränsning: Insatsen kan beviljas den som har fysiska eller kognitiva hinder att på egen hand bereda maten. När det gäller lunch och middagsmål bör den enskilde, om han eller hon inte själv kan tillaga maten, i första hand hänvisas till att köpa färdigrätter eller ansöka om matdistribution. Beredning av måltider kan innefatta uppvärmning av sådan matlåda/färdigrätt. I vissa fall kan hemtjänstpersonal även tillaga mat direkt i den enskildes hem, vilket avser enklare rätter såsom exempelvis tillagning av gröt. Tillagningen bör inte överstiga mer än omkring 10 minuter.

Måltidsstöd

Måltidsstöd innebär att den enskilde får stöd i samband med måltiden för att kunna tillgodogöra sig maten på ett bra sätt. Det kan handla om hjälp med matning eller att den enskilde får sällskap under hela måltiden eller en stund i början för att stimulera lusten att äta.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel den som har svårt att tillgodogöra sig kosten på grund av exempelvis försämrad motorik, nedsatt aptit eller bristande initiativförmåga.

Förflyttning

Insatsen kan avse olika typer av förflyttningar under dagen, såsom att stiga upp ur sängen, förflyttas från säng till stol, förflyttas till toaletten, att förflytta sig med hjälpmedel, att lägga sig inför natten etc.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel den som har svårigheter med förflyttningar eller stor risk för fall.

På- och avklädning

Insatsen handlar främst om hjälp vid uppstigning och sänggående men kan även vara aktuellt vid andra tillfällen på dygnet utifrån den enskildes behov. Det kan röra sig om hjälp med samtliga kläder eller bara vissa plagg eller hjälp med på- och avtagning av stödstrumpor.

Avgränsning: Insatsen på- och avklädning beviljas när den enskilde på grund av kognitiva eller fysiska svårigheter inte kan klä på eller av sig kläder på egen hand. I de fall stödstrumpor ordinerats av läkare är det en hälso- och sjukvårdsinsats som endast kan beviljas om den är att anse som egenvård.

Personlig hygien

Insatsen avser hjälp med hygien, vilket kan innebära hjälp med nedre hygien, munvård, rakning, kamning, klippning av naglar, rengöring av glasögon och munprotes och hjälp med att sätta på och byta batterier i hörapparat.

Avgränsning: Insatsen kan beviljas den som exempelvis har försämrad motorik eller kognitiv svikt. Stöd eller hjälp med daglig personlig hygien sker vanligtvis morgon och kväll i samband med uppstigning och sänggående, och/eller vid andra tillfällen om behov finns. Fotvård ingår inte. Personer som har diabetes eller särskilt svårklippta naglar ska ej beviljas tånagelklippning utan hänvisas till Hälsocentral eller fotvårdsspecialist.

Dusch

Insatsen avser hjälp med dusch. Det kan även ingå hjälp med att torka kroppen, tvätta och torka håret, rulla håret samt vid behov smörja in kroppen. Det bör särskilt beaktas att duschning är ett riskabelt moment utifrån fallrisk. I insatsen dusch ingår också att iordningställa badrummet inklusive torka av golven för att minska halkrisk.

Avgränsning: Insatsen kan beviljas den som upplever otrygghet, har risk för fall och svårigheter med förflyttningar.

Toalettbestyr

Hjälp med toalettbestyr innebär hjälp vid toalettbesök, byte av inkontinensskydd och tömning av portabel toalett eller tömning av stomipåse eller uribag/kateterpåse samt personlig hygien i samband med detta.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel den som har kognitiv svikt eller fysiska svårigheter att utföra momenten på egen hand. Insatsen kan även innefatta omläggning av stomi, byte av stomipåse och hantering av urinkateter eller uridom i de fall dessa åtgärder bedömts som egenvård.

Tillsyn

Insatsen tillsyn är en trygghetsskapande insats. Vid tillsynsbesök kan hjälp med behov av tillfällig natur utföras, t.ex. att ge ett glas vatten, öppna ett vädringsfönster eller stöttning med toalettbesök. Tillsyn kan även ske genom telefonkontakt.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel om en person löper stor risk att falla i hemmet eller gå ut på natten. Insatsen är främst avsedd för de som har svårigheter med att använda trygghetslarmet eller den som upplever sig otrygg. Tillsyn beviljas inte för tid då den enskilde av annan anledning än behov av tillsyn har planerade besök av personal från hemtjänsten.

Serviceinsatser

Med serviceinsatser menas insatser av ren servicekaraktär, där insatsen generellt sett inte är att anse som integritetskänslig. Vilka serviceinsatser som bör beviljas beror på den enskildes behov.

Tvätt

Tvätt innebär hjälp med tvättning av kläder och sängkläder. Insatsen kan även innefatta att boka tvättid och att hänga upp, vika och lägga in den rena tvätten på plats i skåpen. Utgångspunkten är att den enskilde själv ska göra de moment av insatsen som han eller hon klarar av. Insatsen utförs i så stor utsträckning som möjligt i samband med andra beviljade insatser.

Avgränsning: Tvätt beviljas som huvudregel 1 eller 2 gånger i månaden med max 2 tvättar per tillfälle. För att beviljas tvätt oftare ska det föreligga personliga skäl till detta, exempelvis inkontinens eller kraftiga svettningar. Insatsen innefattar inte hjälp med tvätt av mattor eller tunga överkast, och inte heller ingår det att få sin tvätt struken eller manglad. Den enskilde hänvisas då till privata utförare. Tvätt av anhörigas kläder, sänglinne eller handdukar ingår inte i insatsen.

Städ

Insatsen städ innefattar normalt hjälp med dammsugning, våttorkning av golv, dammtorkning samt rengöring av kök och badrum.

Avgränsning: Insatsen kan beviljas den som av fysiska eller kognitiva skäl inte klarar av att städa på egen hand. Städning sker 1 gång per månad, om inte särskilda behov förekommer, på en yta som omfattar maximalt två rum och kök. Särskilda behov kan uppstå då den enskilde använder utomhusrullstol som smutsar ner inne, motorik- eller synproblem som medför extra spill och liknande. Minimumtid för insatsen är 1 timme per tillfälle och kan då gälla den som har en bostad om ett rum och kök eller har förmåga att utföra viss del av städningen på egen hand. Det ingår inte i insatsen städning att frosta av frysen, klippa gräs eller utföra trädgårdsarbete, snöröjning, packning och flyttning, vedhuggning, ta in ved eller städning av balkonger och garderober. Det ingår inte heller någon flyttstädning.

Hygienstäd

Insatsen hygienstäd avser städning av toalett eller kök och omfattningen kan variera utifrån personliga förhållanden.

Avgränsning: Insatsen kan bara beviljas den som har insatsen städ men har ett utökat behov av städ i hygienutrymmen i sin livsföring. Skäl till detta kan vara inkontinensbesvär, försämrad motorik som genererar extra spill eller allergi och liknande.

Disk

Insatsen disk innebär att få hjälp med att plocka i/ur en diskmaskin eller diska för hand och ställa in disken.

Avgränsning: Insatsen kan beviljas den som av fysiska eller kognitiva skäl inte kan ta hand om sin disk på egen hand. Hur ofta den enskilde har behov av hjälp med disk kan variera utifrån personliga förhållanden. Exempelvis genererar det mindre disk när den enskilde erhåller matdistribution.

Renbäddning

Insatsen renbäddning innebär att få hjälp med att ta bort sänglinne ur sängen och bädda rent.

Avgränsning: Den som inte själv kan bädda sin säng kan beviljas hjälp med detta.

Renbäddning beviljas normalt sett 1 gång per månad. Den som har behov av renbäddning oftare, exempelvis på grund av inkontinens eller kraftiga svettningar kan ansöka om utökad renbäddning.

Matdistribution

Insatsen matdistribution innebär att färdiglagad matlåda levereras hem till den enskilde. Matlåda kan erhållas för både lunch och middag. Den enskilde kan själv påverka om man vill erhålla matlåda under lunch eller middag. I matdistributionen kan ingå att ta fram bestick och porslin, servera något att dricka samt att öppna locket på matlåda. Om den enskilde är i behov av daglig matdistribution behöver antalet matlådor inte specificeras i beslutet. I särskilda fall kan enskilda beviljas matdistribution i mindre omfattning vilket ska framgå i beslutet. Det kan exempelvis handla om personer som kan tillaga mat men behöver stöd för att fylla näringsbehovet.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel den som inte själv förmår tillaga mat. Behöver den enskilde ytterligare hjälp i samband med måltiden finns insatsen "måltidsstöd" som en insats inom kategorin personlig omvårdnad.

Beställning av varor

Beställning av varor görs vanligtvis genom att tillsammans med den enskilde upprätta en inköpslista samt ringa in beställningen till någon av våra lokala matvarubutiker som erbjuder hemkörning. Insatsen innebär även att plocka in matvarorna i kylskåp och skafferi.

Avgränsning: Insatsen beviljas 1 gång per vecka och beviljas den som inte har förmåga att planera och/eller beställa varor på egen hand. Den enskildes möjligheter att själv utföra inköpen, t.ex. genom att själv ringa in beställning eller nyttja färdtjänst, bör alltid beaktas. Det ingår inte i insatsen att rensa kylskåp och skafferi vilket kräver ett eget beslut.

Social samvaro

Insatsen social samvaro är en social aktivitet som ska tillgodose den enskildes behov av social kontakt när inga eller få egna sociala kontakter finns. Utformningen av insatsen ska utgå från vad den enskilde själv vill göra. Det kan röra sig om en kopp kaffe och samtal, utevistelse, att lösa korsord eller läsa högt ur bok/tidning eller att utveckla det sociala nätverket.

Avgränsning: I bedömningen av om denna insats bör beviljas för att tillgodose den enskildes behov ska den enskildes egna kontaktnät alltid vägas in. Omfattningen av insatsen beror på den enskildes situation och vilka andra sociala aktiviteter som den enskilde beviljats. Den som saknar ett eget socialt nätverk och inte har några andra sociala aktiviteter kan i regel beviljas social samvaro 1 gång per vecka om 30 minuter per tillfälle, om behovet finns. Den som bor tillsammans med annan eller har god kontakt med anhöriga/vänner bör i normalfallet anses ha fått sitt behov av social samvaro tillgodosett genom dessa kontakter. Den som har beviljats andra insatser som också syftar till att bryta social isolering, exempelvis ledsagning eller dagverksamhet, bör i normalfallet anses ha fått sitt behov tillgodosett genom dessa insatser.

Följeslagare

Insatsen följeslagare innebär att den enskilde får följa av hemtjänstpersonal till exempelvis läkarbesök, tandvård eller optiker. I insatsen kan även ingå att utifrån behov få hjälp och stöd under själva aktiviteten samt med på- och avklädning av ytterkläder.

Ansökan ska göras till handläggare vid varje tillfälle det finns behov av följeslagare.

Avgränsning: Insatsen beviljas i regel personer med kognitiv svikt. Följeslagare till sjukvård bör i möjligaste mån ombesörjas av anhörig/närstående, god man och landstingets sjukresor. Insatsen omfattar inte själva resan till och från aktiviteten utan endast sällskapet.

Övrigt

Den som är i behov av övriga insatser som krävs för att uppnå skälig levnadsnivå, exempelvis att ta in post, rensa i kyl och skafferi, gå ut med sopor eller vattna blommor kan beviljas dessa insatser. För att beviljas detta ska den enskilde exempelvis ha svårigheter med förflyttningar eller känna stor oro inför förflyttningarna. Insatsen omfattar inte att vattna blommor i rabatter, endast inomhus och vid intilliggande farstu.

Dubbelbemanning

Om en persons hälsotillstånd och omvårdnadssituation är omvårdnadskrävande kan dubbelbemanning behövas för att hjälpen ska kunna utföras på ett säkert sätt för både brukare och personal. Detta under förutsättning att tekniskt hjälpmedel har prövats och visat sig vara otillräckligt. Vid behov av dubbelbemanning inhämtas intyg från legitimerad personal inom Rehab. Om intyget påvisar behov av dubbelbemanning vid exempelvis förflyttningar ska det framgå av biståndsbeslutet. Om den enskilde är i behov av dubbelbemanning vid förflyttning ska det framgå av biståndsbeslutet och det ska endast beviljas för de delar av en insats som kräver två personer vid utförandet. Dubbelbemanning kan även beviljas för att säkra den enskildes upplevelse av trygghet och säkerhet vid förflyttning, eller om det finns dokumenterat krav på dubbelbemanning vid användning av tekniskt hjälpmedel. Tid som skall dubbelbemannas specificeras i uppdraget till utföraren. Enhetschef inom hemtjänsten kan själv besluta om dubbelbemanning, men det blir då av arbetsmiljöskäl och den enskilde debiteras då inte för dubbelbemanningen.

5.2. Anhörigbidrag

Socialnämnden kan i vissa fall ge bistånd utöver vad som följer av 4 kap. 1 § SoL om det finns skäl för det (4 kap 2 § SoL). I Bjurholms kommun finns möjlighet till anhörigbidrag, en ekonomisk ersättning som kan beviljas till personer över 65 år som vårdas av närstående. Anhörigbidrag utgör ett alternativ till andra insatser, såsom främst hemtjänst. Den enskilde som har rätt till insatser kan ansöka om att få dessa utförda av en anhörigvårdare. Insatser som berättigar till anhörigbidrag är personlig omvårdnad och tillsyn samt ska vara av sådan art som man normalt inte hjälper varandra med inom familjen. Behovet ska vara dagligen återkommande och förväntas kvarstå minst 6 månader. För vidare information, se Riktlinjer för handläggning av anhörigbidrag.

5.3. Avlösning i hemmet

Avlösning i hemmet är ett tillfälligt övertagande av den anhöriges omsorg. Insatsen beviljas när en anhörig vårdar en närstående, som denne delar hushåll med, i hemmet. Insatsens syfte är att erbjuda avlastning för den anhörige så att denne kan utträtta ärenden eller delta i aktiviteter utanför bostaden. Både den enskilde själv och den anhörige ska kunna känna trygghet under den tid som den anhörige vistas utanför hemmet.

Kriterier för att insatsen ska beviljas är att den enskilde har:

- Anhörigbidrag, lägst nivå 3, eller motsvarande behov av vård som tillgodoses av anhörig utan anhörigbidrag.
- Ett fysiskt och/eller psykiskt funktionshinder av omfattande karaktär samt en anhörig som vårdar den enskilde i det gemensamma hemmet och som har behov av stöd och avlastning.
- Uppenbara svårigheter att vistas ensam hemma.

Insatsen måste överenskommas med enhetschef för hemtjänsten minst en vecka i förväg. Den enskilde kan ta ut högst 6 timmar avlösning per dygn i sammanhängande tid. Insatsen kan maximalt nyttjas 12 timmar per månad. Tid som inte utnyttjas en månad kan inte sparas till nästkommande månad.

5.4. Växelvård

Växelvård beviljas i regel för att avlasta anhörigvårdare och möjliggöra för fortsatt ordinärt boende. Tiden för växelvård är som regel kortare än tiden i hemmet, annat beviljas endast vid särskilda skäl. Är behovet av växelvård så omfattande att personen spenderar mer tid på växelvård än hemma bör behov om särskilt boende diskuteras.

5.5. Korttidsboende

Korttidsboende beviljas den med tillfälligt omfattande behov av stöd och hjälp under stora delar av dygnet där behovet inte kan tillgodoses i ordinärt boende. Syftet med insatsen kan exempelvis vara återhämtning och/eller mobilisering, utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp, rehabilitering, avlastning för anhöriga eller vård i livets slutskede. I vissa särskilda fall kan även tas emot personer som till följd av omfattande medicinska behov under en kortare period behöver omfattande vårdinsatser som inte kan tillgodoses i det egna hemmet samt att behoven av särskilda skäl inte kan tillgodoses genom hälso- och sjukvård. Insatsen bör inte vara att överta ansvar från annan huvudman.

Enskilda som blivit beviljade särskilt boende som inte kan verkställas omgående kan beviljas korttidsboende om behoven inte kan tillgodoses i ordinärt boende. Insatsen kan också beviljas i väntan på att annan åtgärd ska utföras, exempelvis bostadsanpassning eller väntan på operation.

Korttidsboende ska i första hand alltid verkställas inom kommunens egna verksamheter. Köp av externa korttidsplatser får endast ske i de fall där vård- och omsorgsbehovet inte kan tillgodoses inom kommunen, exempelvis vid behov av palliativ specialistvård eller i avsaknad av interna platser. I dessa fall ska socialchef kontaktas.

5.6. Särskilt boende

Särskilt boende är avsett för personer som i den dagliga livsföringen har omfattande behov av stöd och service dygnet runt. Alla lämpliga insatser i hemmet ska vara uteslutna som möjliga innan beslut om särskilt boende kan fattas.

Särskilt boende beviljas utifrån att den enskilde har:

- omfattande behov av omvårdnadsinsatser som inte är tillfälliga
- skäl kopplade till psykiska och/eller fysiska funktionstillstånd

- behov av tillsyn eller andra insatser under stor del av dygnet och/eller upplever en så stor otrygghet, ensamhet eller oroskänsla i sitt ordinära boende att välbefinnandet hotas.

Hög ålder, kring 90 år, otrygghet och social isolering hos den enskilde ska särskilt beaktas vid bedömning av behov av särskilt boende (RÅ 2007 ref 86). Hög ålder i sig utgör inte skäl till särskilt boende.

Beslutet anger inte i detalj vad som ska utföras. Behov av omvårdnad, service och trygghet ska tillgodoses dygnet runt inom ramen för beslutet. Det är den enskilde tillsammans med verksamheten som anpassar insatserna efter individens beslut i en genomförandeplan.

Flytt från ett särskilt boende till ett annat är en verkställighetsfråga och kräver inget biståndsbeslut. Om den enskilde eller god man motsätter sig en flytt uppstår frågan om beslutet är möjligt att överklaga. Både JO (Justitieombudsmannen. Beslut 2004-12-30, dnr 1838-2002) och HFD (Högsta förvaltningsdomstolen. Mål 2012:11) har konstaterat att ett beslut om ändrad verkställighet avseende bistånd i form av särskilt boende kan bli föremål för domstolsprövning, exempelvis om flytten innebär en ändring av inriktningen på vården och omsorgen, den enskilde flyttas långt från hemorten eller om hen har bott länge i det nuvarande boendet. Skyldigheten för nämnden att fatta ett formellt överklagningsbart beslut får bedömas i varje enskilt fall.

5.7. Parbogaranti

I begreppet skälig levnadsnivå ingår det för den som har beviljats, eller beviljas, särskilt boende, att kunna fortsätta sammanbo med sin make, maka, sammanboende eller registrerad partner oavsett olika omsorgsbehov (Socialstyrelsen (2013). Rätten att fortsätta bo tillsammans i ett äldreboende). Detta gäller under förutsättning att paret varaktigt har sammanbott eller, om den ena parten redan bor i ett sådant boende, att paret dessförinnan varaktigt har sammanbott. Det är den som ansöker eller är beviljad särskilt boende som kan ansöka om parboende. Ett beslut om medboende är i grunden ett biståndsbeslut enligt SoL. Det prövas med utgångspunkt från vad som ska ingå i en skälig levnadsnivå. Bestämmelsen i 4 kap. 1 c § SoL är därför inte biståndsgrundande, utan är endast en precisering av när det anses ingå i den biståndsberättigades skäliga levnadsnivå att få leva tillsammans med sin make, maka, sammanboende eller registrerad partner i det särskilda boende som hen beviljas eller har beviljats sedan tidigare.

Om den medboende är i behov av service- eller omvårdnadsinsatser är dessa att anses som hemtjänst. Den enskilde ska därmed ha ett hemtjänstbeslut som följs upp årligen. Skulle det under boendetiden framkomma att den medboende har behov som berättigar till särskilt boende ska personen beviljas detta.

Handläggaren ska informera den medboende om omständigheter som leder till att insatsen avslutas, exempelvis vid dödsfall eller flyttning. Den medboende har då möjlighet att ansöka om särskilt boende för egen del men bör i annat fall, eller vid avslag ha flyttat ifrån boendet inom 3 månader, eller så lång tid det tar för den medboende att hitta en annan bostad.

5.8. Dagverksamhet

Dagverksamhet syftar till att öka den enskildes möjlighet att upprätthålla

aktivitetsförmåga, få stimulans och social samvaro samt specifikt att underlätta kvarboende i den ordinära bostaden. Nedre åldersgräns är 65 men undantag kan göras för person där dagverksamhet kan leda till ökad självständighet och att behovet av omvårdnadsinsats minskar. I behovsprövningen ska hänsyn tas till den enskildes sociala kontaktnät och behov av stimulans för att möjliggöra kvarboende.

6. Icke biståndsbedömt stöd

6.1. Anhörigstöd

Enligt 5 kap. 10 § SoL skall socialnämnden erbjuda stöd för att underlätta för de personer som vårdar en närstående som är långvarigt sjuk eller äldre eller som stödjer en närstående som har funktionshinder.

Anhörigstöd sker i olika former för att möta behovet hos anhörigvårdare. Det stöd som ej kräver biståndsbeslut är samtal, stöd och rådgivning, föreläsningar/ tematräffar/ utbildningstillfällen samt deltagande i anhöriggrupp.

Avlösning i hemmet är ett stöd du kan läsa mer om ovan. Anhörigbidrag är ett biståndsbedömt ekonomiskt stöd för den som vårdar en närstående. Se Riktlinjer "Anhörigbidrag".

6.2. Syn- och hörselinstruktör

Den som har nedsatt syn eller hörsel kan genom hembesök eller telefonrådgivning få information, råd och praktisk hjälp.

Den enskilde kan få hjälp med:

- Att hantera hjälpmedel
- Skötsel och viss service av hjälpmedel, exempelvis; slangbyte, filterbyte och rengöring av snäckan på hörapparater, felsökning av slinga till tv
- Att skicka in trasiga hjälpmedel för lagning
- Retur av mindre hjälpmedel
- Information om teknik som underlättar kommunikation och delaktighet i samhället
- Information om vart du vänder dig om du har nedsatt syn och hörsel
- Att kontakta exempelvis ögonmottagning, hörcentral samt syn- och hörselrehabilitering
- Information om kommunens service
- Information och utbildning av personal och anhöriga
- Talböcker, taltidningar

Kontakt med en syn- och hörselinstruktör är avgiftsfritt. Eventuellt förbruknings-materiel bekostas av den enskilde.

7. Annat stöd och samverkan

7.1. Tandvårdsintyg, N-intyg

De som har varaktigt behov av omfattande vård- och omsorgsinsatser ska enligt Tandvårdslagen 8 a § få erbjudande om uppsökande munhälsobedömning utan avgift och vid behov nödvändig tandvård enligt hälso- och sjukvårdens avgiftssystem, N-intyg. N-intyg kallas även "grönt kort". Med omfattande insatser menas personlig omvårdnad

under större delen av dygnet, dvs. minst 3 ggr/dygn samt tillsyn under natten eller nattlarm. Med varaktigt behov menas att behov förväntas kvarstå minst ett år. Vidare ska förbättringsutsikten bedömas vara liten. Även vård och omsorg som ges av närstående ska ingå i bedömningen av omfattningen. Beroende på problematik utfärdas kortet av olika huvudmän och funktioner såsom exempelvis av Biståndshandläggare, legitimerad sjuksköterska på geriatrisk mottagning. Se vidare i "Rutin för utfärdande av N-intyg, s.k. "Grönt kort".

7.2. Samordnad individuell plan enligt SoL (SIP)

Av 2 kap. 7 § SoL och 3 f § HSL framgår att det åligger kommuner och landsting att i vissa fall upprätta en gemensam individuell plan. Det gäller i situationer när den enskilde har behov av insatser både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården, samt att kommunen och landstinget bedömer att planen behövs för att den enskilde ska få sina behov tillgodosedda. Se "SIP länsrutin", som bland annat finns på Region Västerbottens hemsida.